

A siketnémák oktatása a néptanodában.

A siketnéma gyermekkel az összeadás és kivonáson túl a szorzás és osztásra átmenni, alig lesz lehetséges a néptanodában, részint az idő szüke, részint egyéb nehézségek következtében.

Ha a tanító kötelességének tekinti az összeadás miveleteiben az ohajtandó jártasságot kifejteni, akkor e határon túl nem igen fog léphetni, különösen ha a számsort egészen 100-ig kiterjeszti.

Midőn a siketnéma növendék a mechanikai írásban már annyira haladott, hogy egész szavakat utánozni képes, kezébe lehet adni a tárgyak neveinek lajstromát legközelebbi környezetéből, amely tárgyakra könnyen és folytonosan lehet utalni; a neveket ismételt ízben le kell íratni és közben az azoknak megfelelő tárgyakra mutatni.

A tanító által összeállított és füzetkébe irt ezen jegyzék idővel mindinkább nagyobbodik. Mig eleinte csak három nevet tartalmaz mint: palatábla, palavessző, szivacs, lassan, és midőn a gyermek a neveket a tárgyakkal kapcsolatba hozni és amazokat biztosan használni megtanult, már hatra terjedhet ki és így a növendék képessége szerint még számosabbra; elsajátítja a növendékek, vagy színek neveit, a 10-ig terjedő számsort, a legegyszerűbb alakokat, sőt szavakat is, mint: igen, nem, itt, künn fönn lent, te; a kérdő szavakat: ki? mi? hol? hány? mennyi? sat., a melyeknek megértése nagyon könnyű.

Az iskolabeli tárgyakra vonatkozó jegyzékén kívül, a tanító még más, házbeli foglalkozásul szolgáló jegyzéket fog összeállítani, a hol a tár-

gyak és személyek a szülőházban neveztetnek meg és a melybe olyan szavak mint: atya, anya, kutya, macska, tehén, ház, fa stb. fölvetetnek. E szavak magyarázása és begyakórlása a szülék és testvérekre bizatik.

Minthogy az adott anyag biztos elsajátítása, tehát helyes és önálló leírása és megértése a tárgyaknak, sokkal fontosabb, mint a csekélyebb biztosság a tágabb körben: a tanító csak minél ovotosabban járjon el dolgában, ismételtesse gyakran a régit és az újból csak keveset adjon. Bármennyire örvendetes, ha a rokonok otthon az iskola céljait előmozdítani iparkodnak, mégis nagyon tanácsos, ha a tanító már a helyes írásra való tekintetből a szókincs bővítését és feljegyzését magának tartja fenn; mert különben nem ritkán következik be a kényszerűség a hibásan begyakorlottat helyreigazítani, a mi tagadhatlanul nagy bajjal jár.

Hogy a siketnéma gyermekekkel véghez viendő ezen gyakorlatok a tanítót különösen igénybe veszik, az alig szorul megemlítésre. Az érettebb eszű, jó hallású gyermekek közreműködése az oktatás e nemében lényegesen könnyebbithetik feladatát és a segédekre sem lesz egészen haszon nélkül.

Ha a körülmények kedvezők, a tanító az írásbeli nyelvoktatást kiterjesztheti a mondat-képzésig, kijelöltetvén és leiratván a tárgyaknak színeit, alakjait sat. p. o.

A kréta — (milyen?) fe. — A ténta fek. — A fű z. — A gyűrű ker. — A koczka szög. — A tű he. — A galambnak — szárnya. A galambnak — csőre. A galambnak — tolla. A tehénnek — szarva. A kecske — szarv. A kos — szarv.

Magánfoglalkozásra az iskolában vagy otthon szolgálhatnak oly feladatok melyekben az alany vagy állitmány felkeresése megkivántatik, p. o.

A kréta. — A ténta. — A fű. —

A kályha. — Az asztal. — A tábla. —

A czipő. — Az ing. — A kalap. —

A gyűrű. — A golyó. — A pénz. —

A kés. — A tű. — Az óra —

és több efféle.

— — fekete. — — fehér. — — zöld.

— — piros. — — sárga. — — kék.

— — gömbölyű. — — szögletes. — — hegyes.

— — szárny. — — szarv. — — toll.

— — csőr. — — orr. — — fark.

— — 4 láb. — — 2 láb. — — 6 láb

és több efféle.

Ha a tanítványok — ami valószínűleg meg fog történni — maguk szolgáltatnak alkalmat, hogy cselekvések és állapotok, mint például: enni, inni, aludni, futni, repülni, sirni, köhögni — — írásbelileg megjelöltessenek: akkor a tanító kizárólagosan vagy a határozatlan módot, vagy a jelen idő harmadik személye egyes számának megfelelő alakját használja és minden esetre a megfelelő cselekvéseket és állapotokat azokhoz fűzze.

Kapcsolatban képekkel, a melyeken a tárgyak mindig ugyanazon színben, alakban és cselekvőségben tűnnek fel, az említett feladatok könnyen és jelentékeny terjedelemben bővíthetők. A si-

ketnéma gyermek öntevékenysége az iskolán belül és kívül ez által fölötté könnyítettik.

A hangnak már említett ápolása és egyes hangzók kicsalására a tanítónak sokféleképen alkalom nyújtatik a tanórák alatt vagy egyébkor. Könnyű lesz az különösen azon gyermekeknél, melyeknél a hallás érzéke még egészen el nem tompult. Egyelőre természetesen meg kell elégednie a siketnéma gyermek nyers természeti hangjaival. Azonban kevés idő múlva sikerülend azoknak nemesebb kifejezést kölcsönözni, a növendéket hangbeli tevékenységének öntudatára ébresztetni és egyszerűs mind azon lehetőségbe helyezni, hogy határozott parancsra e tevékenységet ismételje.

Ha a növendék ennyire ment már, mondjon elő neki a tanító kísérletképen és ismételt ízben egyik hangot és várja be nyugodtan, mit fog erre a növendék kiejteni.

Ez előmondásnál tartózkodni kell minden szerfölötti erőlködés, az arc eltorzítása és a száj természetellenes mozdulataitól.

Ha a növendéknek az előmondottnak utánzása nem sikerül is, akkor közönségesen legalább valami mást fog kiejteni. Ha van abban valami haszonvehető, ragadja meg a tanító, mondja most maga elő és ismételtesse gyakrabban. Az eredetileg szándékolttal ellenben egyelőre ejtse el egészen; csak későbbi alkalommal térhet reá ismét vissza. Ezek mellett kerüljön minden erőszakos behatást; mert ez által csak a maga és növendéke hangulatát rontaná és célját legtöbb esetben mégsem érné el. Az ilyen alkalmi kísérleteknél nyert ismeretekre vissza kell a tanítónak térni az oktatásakor, hogy ekképen a növendék biztos és öntudatos tulajdonává válhassék.

A sajátlagos beszédbeli és az azon alapuló nyelvoktatásba bocsátkozni a néptanítónak, nevezetesen tökéletesen siket és néma gyermekekkel, egyáltalán semmi szín alatt nem tanácsos. A nyelvoktatás nemcsak sok időt, kemény fáradságot és nagy türelmet kíván meg, de annak fogantatására oly specialis ismeret és ügyesség, mely csak a jártas tanító vezetése alatt szerzett hosszabb gyakorlat folytán érhető el kellő mértékben. Bár elismerésre méltó a néptanítónak azon jó szándéka, hogy siketnéma növendékeit beszélni tanítsa, a siketnéma intézetek azon szomorú tapasztalással gazdagodtak, hogy az ily törekvések eredménye rendszeren kedvezőtlen és az intézet feladatát annyiban nehezítik, a mennyiben azok kénytelenek sok megrögzött hibát és rossz megszokást helyre igazítani. Sőt nem ritka eset, hogy az intézet minden fáradsága az ilyen tanítványt értelmesebb beszédre szoktatni teljesen sikertelen marad.

Különös utmutatások és megjegyzések a siketnéma gyermekek a néptanodában való oktatására nézve.

1) Midőn a siketnéma gyermek az iskolába belép, pala-táblát, pala vesszőt és szivacsot kell magával hoznia. Ezekhez járul később ábéczés könyv amely az írásbeli jegyekkel kezdődik, továbbá elemi számolókönyv.

2) A gyermeket a tanító közelébe és két egészséges társa közé akként kell helyezni, hogy a tanító folyvást szemmel tarthassa.

3) A siketnéma gyermek szomszéd társai megintendők, hogy annak az iskola-eszközökkel való használatában segédkezet nyujtsanak.

4) Ha egyik vagy másik testvére a gyermeknek vele egyidejűleg nem látogatja az iskolát szemeljen ki a tanító az érettebb növendékek közül valakit állandó vezetőjéül.

5) Ha a gyermek félénk, akkor legjobb, ha magára és társai behatására hagyatik. Ha csak némileg tájékozta magát, a tanítótól sem fog többé idegenkedni.

6) A siketnéma gyermekkel érintkezésében soha se feledje a tanító, hogy az süket és megszólítását nem érti. Azért csak a gyermek látásához és érzéséhez folyamodjék és csak az azoknak megfelelő érintkezési közegekkel éljen.

7) A siketnéma gyermekkel érintkezést illetőleg, a tanító rendszeren úgy járjon el mint a szülék; tanulja meg a gyermek nyelvét; a mi eleinte lehetetlennek látszik előtte, az majd idővel mindig nagyobb mérvben sikerülend.

8) Mindaddig míg ez nem történik, érintkezésben a többi növendékek közvetítését vegye igénybe. Gyermek sokkal hamarabb tanulják meg a társalgást siketnémákkal mint korosabb személyek.

9) Igyekezék a tanító minél előbb oda hatni, hogy a siketnéma gyermek első intésre engedelmeskedjék. A tanítónak egy tekintete fenyegetőleg felemelt ujja elegendő legyen azt illetlenségek től visszatartani és a parancs teljesítésére indítani.

10) Kisérje figyelemmel a gyermeknek sikerrel végzett apróbb dolgait és, ha csak némileg lehet, fejezze ki elismerését nyájas arckifejezés, czirogatás és más bizalmas mozdulatok által.

11) A szülék- és testvéreknek adjon utasítást, miként mozdíthatják elő az iskola czéljait otthon, és mi módon kell, hogy az iskolabeli feladatok megfejtessenek.

12) A jó-hallású gyermekek oktatásában éljen a tanító, a mennyire lehetséges, szemléleti eszközökkel: természeti tárgyakkal, minta-alakokkal, képekkel sat. Ezáltal nemcsak a siketnéma gyermekre buzdítólag hat, hanem a többi gyermekek hasznára is nagyobb élénkséget nyer az oktatás.

13) Igyekezék a tanító a siketnéma gyermeket arra bírni, hogy az egyes tanórák közti szabad idő alatt a többi gyermekek játékaik és egyéb foglalkozásaiban részt vegyen, ilyképen a közvetlen gyakori és barátságos érintkezés a siketnéma gyermek szellemi és erkölcsi fejlődésére jótékony hatást gyakoroland. Hiszen a mit az épérékű gyermekek ennek előnyére tesznek, önmagokra sem marad kedvező visszahatás nélkül.

14) A vallásos érzelem ébresztése, élesztésére a néptanoda fájdalom csak keveset fog nyujthatni a siketnéma gyermeknek; közös imádkozásra vonhatjuk, utalhatjuk alkalmilag a mennyei atyára, annak működése és irányában teljesítendő kötelességeink.

Még ha a tanító az első bibliai történet-oktatásnál bibliai képekkel él, a siketnéma gyermekekre elvész a magyarázó elbeszélő szó. A tanító valamint a tantársak kísérletei, a hézagot jelek által pótolni, csak csekély eredményt fognak létrehozni, de azért nem szabad azokat egészen elejteni.

W. M.